

1867 – 2017 - De danske Sømandskirker fylder 150 år.

Danmark er en søfartsnation og danske præster er altid fulgt med, hvor de søfarende sejlede og hvor danskere bosatte sig i det fremmede. Vikingerne havde deres præster med til Grønland. Der var skibspræster med de opdagelsesrejsende, og med handelsskibene og søværnets skibe, der sejlede ud og grundlagde danske handelsstationer i f.eks. Trankebar i Indien og på de tidligere Dansk Vestindiske øer. Nogle af skibspræsterne gik i land de steder og oprettede kirker for de danske, som bosatte sig.

I dag er der orlogspræster ombord når søværnets skibene sejler til fremmede egne.

Det var i England, at tankerne om et organiseret kirkeligt arbejde blandt søfarende opstod. I de sidste hundrede år af de store træskibes tid arbejdede søfarende under forfærdelige forhold – i tusindvis omkom til søs ved forlis, dårlig ernæring og sygdom eller ved kriminalitet i havnebyerne.

I 1856 oprettedes det britiske (anglikanske) ”Mission to Seafarer’s” og senere det katolske ”Apostelship of the Sea”, som begge udviklede sig til store organisationer med sømandsklubber over hele verden. De to organisationer betjener søfarende af alle nationaliteter og missionerer blandt de søfarende.

De nordiske lande fulgte og grundlagde egne organisationer: Norge i 1864, Danmark i 1867, Sverige i 1869 og Finland i 1875. Den danske organisation fik navnet ”Den danske Forening til Evangeliets Forkyndelse for skandinaviske Sømænd i fremmede Havne”, men den kom i daglig tale til at hedde ”Sømandsmissionen”. Navnet var uhåndterligt og det, at organisationen blev omtalt som ”Sømandsmissionen”, blev kritiseret, især af de søfarende, som ikke mente at de, som medlemmer af folkekirken, skulle missioneres til. Navnet blev i 1935 ændret til ”Dansk Sømandskirke i fremmede Havne” (DSK).

Det særlige ved de nordiske (lutherske) kirkers arbejde blandt søfarende og andre landsmænd i det fremmede, i forhold til de anglikanske og katolske sømandsmissioner, var - og er - at de nordiske kirker i udlandet er forankrede i deres nationale – folkekirkelige – traditioner og således er optaget af at følge med deres hjemlands borgere når disse rejser ud i verden.

At de danske sømandskirker rundt om i verden er en del af den danske folkekirke har altid været udgangspunktet i arbejdet - for grundlæggerne af DSK, for de skiftende bestyrelser, for støttegrupperne i Danmark, for de udsendte præster.

De første danske sømandskirker blev grundlagt i slutningen af 1800-tallet i havnebyer ved Østersøen og Nordsøen – i Hull, Newcastle, London, Sct. Petersborg. Så langt væk som New York grundlagdes en sømandskirke i 1879, idet en emigrantpræst tog arbejdet op og straks blev støttet økonomisk hjemmefra. I begyndelsen blev stationerne bygget

som kirker og indbydelsen til gudstjenester det centrale, men meget hurtigt forstod præsterne og den lokale danske menighed, at der skulle mere til – der var også brug for et fristed, et socialt samlingssted, for de søfarende – og der blev indrettet læsestuer, skrivestuer og kaffestuer og præsterne begyndte at aflægge besøg på skibene, på hospitaler og i fængsler.

Perioderne under og mellem de to verdenskrige gav store udfordringer til både det kirkelige og sociale arbejde blandt verdens søfarende. Angående de danske sømandskirker, så blev under 1. Verdenskrig de nye kirker i Libau (Letland) og Gent lukkede (Libau blev aldrig åbnet igen), Hamburg kirken gik i stå og der var store vanskeligheder for arbejdet i England. I mellemkrigstiden blev Gent åbnet igen og der blev etableret nye kirker i Danzig/Gdansk og Antwerpen.

Under 2. Verdenskrig blev kirken i Hull totalt ødelagt ved bombeangreb og kirkerne i London, Antwerpen og Gent blev beskadiget. Efter 2. Verdenskrig blev der udført et stort arbejde med at genopbygge kirker og bygge nye – der blev bygget nyt i London, Hull, Antwerpen og Hamburg og op gennem 50'erne og 60'erne voksede arbejdet og der blev der bygget sømandskirker i Baltimore, Rotterdam, Lissabon, Yokohama og i samarbejde med Dansk Kirke i Udlandet en kirke i Göteborg. Senere blev nye stationer åbnet i Hong Kong, Singapore, Algeciras (Spanien) og Pelepas (Malaysia).

Igennem alle årene har der været andre (dog kortvarige) forsøg rundt om i verden på etablering af sømandskirker – ofte i samarbejde med f.eks. en af de andre nordiske kirker, med lokale danske emigrantpræster eller med KFUM (i Kina).

Side 2

I dag er der danske sømandskirker i Hull, London, Hamburg, Göteborg, New York, Algeciras (Spanien), Hong Kong, Singapore og Pelepas (Malaysia).

Organisationen DSK har gennem årene været styret af en hovedbestyrelse valgt på årsmødet og en administration. Det var – og er – et omfattende arbejde: kirkerne derude (bygningerne, forholdet til lokale myndigheder), de mange ansatte (præster, assistenter, husmødre m.v.), hjemmearbejdet (støttekredse, public relation, information gennem bladet HAVNEN), samarbejdet til mange sider i ind- og udlandet – og hele tiden en konstant økonomiske udfordring.

Om finansieringen af arbejdet skal kort siges, at indtægterne gennem årene er kommet fra tre hovedkilder: Indsamlinger i Danmark (kredse, privat og fonde), indsamlinger ved de enkelte kirker (danske firmaer og derboende danskere) og støtte fra staten (præstelønninger) - i 2003 (inden sammenlægningen med Dansk Kirke i Udlandet) udgjorde indsamlinger i Danmark 38% af indtægten, indsamlinger ved de enkelte sømandskirker 42% og statens tilskud 20% - det samlede beløb 21 Mill. Kr.

Det har betydet meget for arbejdet og bevågenhed i vide kredse, at repræsentanter fra de mange støttekredse rundt om i landet har deltaget i årsmøder, bestyrelsesarbejdet og i det lokale støttee arbejde, ligeledes at mange kendte og indflydelsesrige personer har været medlemmer af hovedbestyrelsen gennem årene – det være sig repræsentanter for rederierne, skibsfartserhvervet, erhvervslivet, folketinget, udenrigstjenesten, søværnet, folkekirken. De længst fungerende bestyrelsesmedlemmer har været pastor D.C.Prior (1875 – 1925), reder A.P.Møller (1925 – 65), reder Axel Kampen (1939 – 74) og den længst siddende bestyrelsesformand var Holmens provst Claus Harms (1977 – 2003).

DSK har gennem årene haft frugtbart samarbejde til mange sider: sømandspræsterne har altid haft et tæt samarbejde med Udenrigsministeriets udsendte - der har været samarbejde med Handelsflådens Velfærdsråd om praktisk betjening af de søfarende med aviser, videofilm og biblioteksbøger m.v. – samarbejdet med de andre nordiske sømandskirker har eksisteret lige fra den spæde begyndelse – samarbejdet med sammenslutningen af alle verdens sømandskirker og -missioner (International Christian Maritime Association, ICMA) udmøntede sig bl.a. i et frugtbart og spændende samarbejde mellem engelske, katolske og danske præster i Hong Kong – endelig skal nævnes et mangeårigt samarbejde med Dansk Kirke Udlandet (DKU), som har organiseret oprettelsen af danske kirker i udlandet (i byer som ikke er havnebyer) og emigrantkirker.

I løbet af 1980'erne og 90'erne sket der flere ting, som påvirkede DSK's og DKU's arbejde.

Skibsfarten blev moderniseret, skibene blev større og automatisering og containerisering fulgte med. Globaliseringen betød stigende handel på verdensplan og nye store havne anlæg blev opført, især på Østen. Der var nu færre søfolk på skibene og deres udmønstringsperioder blev kortere. Alle disse ting betød at sømandskirkerne måtte tilpasse arbejdet til de nye forhold – skibsbesøg blev det essentielle i forhold til de søfarende mens deres besøg på kirkerne blev sjældnere.

Samtidig flyttede mange danskere til udlandet for at arbejde i danske eller udenlandske firmaer og de danske kolonier i storbyerne rundt om i den globaliserede verden voksede.

Skibsfartens forandringer og globaliseringen betød at der faktisk blev endnu mere brug for kirkerne derude. Et globaliseret samfund i en storby kan virke meget kaotisk for nye tilflyttere og derfor har det vist sig af betydning for mange danskere, at de ved det sociale og kirkelige samvær på udlandskirkerne kan blive bekræftet og fastholdt i deres kulturelle og religiøse identitet.

Denne udvikling, og det gode samarbejde mellem Dansk Kirke i Udlandet (DKU) og DSK, betød at de to foreninger i 2004 sluttede sig sammen under paraplyorganisationen Danske Sømands- og Udlandskirker (DSUK). Der var enighed om, at den enkelte kirke i

udlandet skulle bevare sin identitet – så der er stadig sømandskirker, danske kirker i udlandet, emigrantkirker og besøgskirker – men det organisatoriske (ledelse, information, personale- administration, økonomi etc.) er fælles og fælles er også stadig det udgangspunkt for arbejdet, at de danske kirker i udlandet er en del af den danske folkekirke.

Side 3.

Sammenslutningen betyder at der nu er mere end 30 danske kirker og menigheder rundt om i verden. Det betyder at økonomien er vokset så fordelingen af indtægterne så således ud i 2013 – 10 år efter sammenslutningen: Indsamlinger i Danmark 14% - ved kirkerne derude 45% og statens tilskud 11% - et samlet beløb 38 Mill. Kr.

Til sidst skal det nævnes, at det har været meget værdifuldt og højt værdsat af alle danskere i udlandet, at den kongelige familie altid har været optaget af arbejdet og ofte besøgt kirkerne derude. Dronning Ingrid var protektor for Dansk Sømandskirke og Dronning Margrethe II ligeledes og Dronningen er nu protektor for den nye sammenslutning Danske Sømands- og Udlandskirker.

Ronald Pedersen, tidligere orlogspræst og sømandspræst og

Generalsekretær for Dansk Sømandskirke i fremmede Havne

Kilder:

”Sømand og Sømandskirke” – Dansk Sømandskirke i fremmede Havne 1867 – 1967.

af Henning Henningsen.

”DSK gennem 125 år” – særudgave af HAVNEN oktober 1992 –

redigeret af landssekretær Torben Poulsen.

HAVNEN - Dansk Sømandskirkes tidsskrift udgivet 1871 – 2003

“Seamen’s Missions: Their Origin and Early Growth” 1986

af Roald Kverndal